

De registratie van het gesprek schreef Pieter Van Bogaert in het zwart. De eerste aanpassingen van Gorik Lindemans kregen een groene kleur. Wat een volle kleurbalk heeft, werd geschrapt. Dan veranderde Pieter aan de tekst in het paars. Gorik had daarna nog opmerkingen die in het blauw kwamen te staan. Waarop Pieter weer verbeterde in een donkerrood. Tenslotte deden Pieter en Gorik nog de laatste wijzigingen in donkergeel.

Over „Die f Fröhliche Werkstatt“ Symphonie für Gemälde.

Een gesprek voor xxx stemmen (of: voor een koper en een blazer

(in Mi bemol majeur.)

Intro = grafisch werk, tekeningen, schilderijen, boeken, foto's, dia's, video's en installaties in jaren tachtig en negentig -> 'Om te stelen' -> vijf jaar uit de kunst (Verloren tijd?) -> 'Tuinmans tekeningen' (2005) -> 'Eudes' (2008) -> DIT SCRIF IK NOG UIT... eerlijkheid = work in progress -> Die fröhliche Werkstatt

Eerst iets over je nieuwe werk? Waar ben je nu mee bezig? Wat wil je tonen in 'Die f Fröhliche Werkstatt'?

Ik weet niet of het echt zo nieuw werk is. Het werk is niet echt nieuw. Ik denk dat ik maak uiteindelijk toch eigenlijk blijkbaar toch altijd hetzelfde maak. Wat dan Dat is een breed gamma is van mogelijke werken. Maar n Nu focus ik vooral mij wel op de eerlijkheid van het kunstwerk en van de kunstenaar. Het is iets waar ik nogal behoefte aan heb als ik rond me heen kijk in de kunstwereld. Ik keer daarbij terug naar heel eenvoudige natuurstudies. Maar i In deze tentoonstelling en kies ik weer ook voor Maar wat ik in In 'Fröhlich Werkstatt' wil tonen is ik eerder veeleer van alles tonen, een veelheid alweer aan. Veel Verschillende dingen die en veel verschillende pistes tonen. Daar zitten zelfs ook dingen bij die ik vroeger gemaakt heb en die ik nu herneem. Ook dat is nieuw werk. Het is een volwassen er kijk op vroeg werk. Daar zit met een rijpingsproces tussen van 30 dertig jaar. Dat bewijst dat die periode sinds 'Om te stelen', toen ik enkele jaren stopte met kunst te maken, toch wel nuttig is geweest. Ik heb in 2000 afstand genomen van de kunst en ben een tijdje geleden gewoon weer verder gegaan. De andere dingen die ik toon zijn zullen ook ook allemaal eerder picturaal zijn, schilderijen; vandaar de ondertitel: ('Symphonie für Gemälde'). Maar ze verschillen le dingen die eigenlijk in niets verschillen met wat ik tot 2000 deed. Ik heb eigenlijk gewoon de draad opgenomen waar hij

was blijven liggen. Het is vanalles en veel. Veel met boeken. Ik denk dat ik een barok iemand ben. (IS DAT BAROKKE IETS OM UIT TE WERKEN?) Barok in de zin van overvloed van variaties. Niet de krulletjes van de architectuur of de mathematiek van Bach. Nee, misschien ben ik helemaal niet Barok.

verloren tijd

Wat is er gebeurd tussen 2000 en 'Les oiseaux d'Eudes'? Tuinman's Tekeningen' (die eigenlijk van 2005 dateren). heeft de cursus bosbouw iets te maken met dat inspiratie zoeken in de natuur? Of de verhuis naar de grote tuin in Molenbeek? (cf. Kabouter Pim ontstaan terwijl hij in de tuin van de ouders werkte?)+ UITLEGGEN: TUINMANS

Niet zoveel. Dat was niet zo prettig. De laatste jaren van 1900 waren ook verschrikkelijk geweest: afgewezen subsidies, atelier moeten verlaten, geweigerde aankopen, afgelaste tentoonstellingen... Een ellendige tijd van frustratie, jaloezie en rancune was dat. Tot ik zei: dan maar even geen kunst nu. Want alle kunst die ik zag rondom mij deed me walgen, ook theater en film. En eigen werk was zeker niks. Dus met 'Verloren tijd' heb ik dan mijn rug gekeerd en ben wat anders gaan doen.

Ik deed allerlei klotebaantjes voor de kost, studeerde bosbouw maar dat mislukte (een veel te moeilijk examen voor die hersenen van mij) en ik deed links en rechts een interim in het secundair onderwijs. Kortom, het was allemaal nog frustrerender dan de kunstwereld! En dan werden we nog uit ons appartement gezet ook. We hadden er een heel grote tuin, waar ik sinds 2000 veel in gewerkt had. Een tuin waar ik, buiten dat tuinieren en wat foto's, nooit iets mee gedaan had. Toen ben ik daarin beginnen te tekenen. Gewoon natuurstudietjes, waarnemingstekeningen. Met de twee enige penselen die me restten en een fles blauwe schrijfkinkt. Alleen zomaar voor mezelf, als therapie, om weer dat tekenplezier terug te vinden vanuit mijn kinderjaren. Zonder artistieke ambities of passend in een context of discours. Gewoon maar schetskes om mezelf eens wat waardering geven. En dat lukte. Er kwamen een aantal reeksen uit die ik "Tuinmans tekeningen" heb genoemd. Dat was in 2005. Maar ik kon dat echt niet als Kunst zien.

Daarna, was ik wel meer en meer met eigen werk bezig, tussen al die jobkes in, maar het heeft nog zeker twee jaar geduurd tot ik weer iets durfde te exposeren. (Les oiseau d'Eudes)

*En nu ben je je weer Maar het is wel vrolijk? Je bent je aan het amuseren ?
(voorlopige vraag)*

In de fond heb ik wel een vrolijk karakter, en mijn werk ziet er vaak vrolijk uit, maar Nu doe ik gewoon weer mijn werk. ik weet niet of dat amusement is. Dat plezier zit er wel in, dat plezier, maar het komt niet in de eerste plaats. Andere kunstenaars hoor ik daar anders over spreken. Er is een verhaal Zoals die kabouter in dat boek van Jommeke over kabouters. De ene kabouter kan die alleen maar kan zeggen "ja, dat zie ik graag" of "nee, dat zie ik niet graag". Dat is een heel eenvoudige levensfilosofie: alles is ja of nee. Heel kinderlijk, heel primitief. Al die ja's Alle leuke dingen, doe je en wat te moeilijk is, doe je niet.

Heel subjectief. Het is een zinnetje dat zich in de plaats zet van "dat is goed" of "dat is slecht". In plaats van dat objectieve oordeel vertrekken die kabouters gewoon van wat ze zelf graag zien. Is dat ook jouw filosofie?

Nee, zelf probeer ik iets verder te kijken en ook het interessante te zien in dingen die ik niet graag zie. Het is niet zomaar van "dat vind ik lollig, dat ga ik doen". Meestal moet er Er moet iets anders interessants bij zijn. Waarom? Zoeken naar Een reden, een grond, een spanning onderzoek, een nieuw veld inzicht... en i Ik kan daar serieus in vastrijden ook!. Maar i Ik vind hou wel van "moeilijk" best aantrekkelijk. I Dat is ook zo in mijn keuze van muziek, of in mijn films keuze, of literatuur. (Zonder te overdrijven natuurlijk.) Als het maar niet té moeilijk wordt.

Eerlijkheid

Je werkt nu rond de notie van eerlijkheid. VAN DALE: 1. (voor personen) wars van leugen en bedrog, oprecht, deugdzaam, rechtschapen; 2. (in 't bijz.) zich niet vergrijpend aan andermans eigendom, te vertrouwen enz....

Heeft het iets te maken met een gevoel van oneerlijkheid in de kunst? in de maatschappij? Is het interessant om dit te koppelen aan begrippen als objectief of subjectief? Ik herinner me van jou vooral heel persoonlijke beelden – bijzonder subjectief – terwijl ik eerlijkheid eerder associeer met objectiviteit... misschien zijn deze beelden eerder integer dan eerlijk? Eerlijk zijn met jezelf is zeggen dat je het graag ziet.

-> subjectiviteit à la kabouter Pim (zo subjectief dat het fictie wordt)?

Ja, het lijkt **contradictorisch** een **contradictie** in de kunst: hoe subjectiever hoe eerlijker. **Maar d** De eerlijkheid die ik bedoel, hangt samen met de manier waarop dingen gedictieerd worden. **Je weet hoe iets eruit moet zien om goed in de markt te liggen. Het zou niet eerlijk zijn, moest ik enkel voor een markt werken.** Als **commercie of mode** de kunstenaar dicteert is hij niet eerlijk bezig als kunstenaar, vind ik. Tenzij hij **T** toegepaste kunst maakt. Zelfs **als je het** de niet-commerciële markt mag de kunstenaar niet dicteren. En ook **“de taal van de curatoren”** niet, zoals tegenwoordig. Kunsteffect! Gewoon de taal van deze tijd spreken, roept bij mij vragen op over eerlijkheid. **Dan wordt kunst zo doorzichtig dan, en makkelijke dingen vervelend** dat verveelt me **gauw** verschrikkelijk. Dat geldt **trouwens** ook voor **meezelf** **ijn eigen kunnen**. **Van als** zodra ik iets goed kan, **heb ik** het heel moeilijk om **daarmee** door te gaan.

En **toch zei je daarnet** *toch zei je daarnet dat je altijd hetzelfde doet en blijft doen.*

Ja, **maar dat zijn altijd** met “hetzelfde” bedoelde ik die “heel “verschillende dingen”, **als veelheid, vele** probeersels. **Het Dat** zijn **overigens** vaak **veel** dingen die onaf zijn. En dan toon ik **slechts** het proces. Neem ‘Hilde slaapt’ (1995). Dat was eigenlijk een technisch zoeken van hoe ik **dat best moet doen** (UITLEGGEN: WRIJVEND SCHILDEREN MET DE HAND) met verf aan mijn vingers, iemand kon nastrelen **op papier**. Er was **ren er** twee of drie **één** die **OK** echt goede **resultaat ten** waren en waarmee ik eigenlijk **achteraf op** had moeten **doorgaan, verder werken en om een reeks “dezelfde” schilderijen te maken**, maar dat gebeurde niet.

Dus wat je toen toonde, waren eigenlijk de studies. In die zin ben je nu nog steeds met hetzelfde bezig. En worden we hier in jouw werkkamer omringd door studies en stappen in een onderzoeksproces.

Ja, het blijft altijd bij dat proberen. **Zoals ik zei:** Van zodra ik **het** iets goed kan, **of het een systeem wordt,** interesseert het me niet meer zo. **Ik stop er ook dikwijls mee uit ontevredenheid.** Daarom ben ik niet interessant voor een galerij, **vrees ik.** Misschien ben ik wel **En ben ik gevaarlijk als** kunstenaar... **(IN WELKE ZIN???)** **voor galerijhouders only, omdat ik niet echt zekerheid biedt.** En dan doe ik weer wat anders. Dat is in veel opzichten jammer, maar zo is het.

Waarom is dat jammer?

Omdat er geen oeuvre ontstaat, maar alleen probeersels. Een oeuvre is een zekerheid voor een galerij en zou voor mij geld kunnen opbrengen. De dingen die ik maak brengen niets op. Het is altijd opnieuw beginnen.

Het tonen is veel belangrijker dan het maken, als het gaat over eerlijkheid. Je toont wat normaal gezien achter de hand wordt gehouden. Men zou het onkunde kunnen noemen of onwil: iets niet kunnen of willen afmaken. Dat is wat je toont. Maar toch. Als je ik laatst 'Les oiseaux d'Eudes' zag bij CLJP, was dat toch een reeks die af was.

Af ja, omdat ik transpicties maakte van één volledig boek, op dezelfde manier. Ik wou die zestig toepassingen als resultaat zien. Sommige toepassingen waren niet zo interessant en die had ik er moeten uitlaten. Maar ik vond dat het één geheel moest zijn, trouw aan het boek en aan de aquarellen van Eudes. Dat was juister, eerlijker. Maar transpictie op zich heeft nog vele mogelijkheden.

Ik weet niet of die reeks echt af was. De transpicties van Eudes' illustraties voor dat ene boek zijn volledig. Maar met transpicties als discipline is nog veel te doen. Ik heb gezocht naar mogelijkheden tot transpictie. (UITLEGGEN??) Dus, zoals een transcriptie in de muziek: hoe vertaal ik een bestaand werk naar een compleet ander uitdrukingsmiddel en respecteer daarbij al de artistieke intenties van de originele kunstenaar?

Ik ondervond ook dat het resultaat bij sommige transpicties beter was dan bij andere. Ik had bij het transpiceren van Eudes ervoor kunnen kiezen om enkel de meest interessante transpicties te tonen en de andere niet. Maar ik heb ze allemaal getoond, het volledige boek. In die zin is het af. Want wat me daarin interesseerde, was het proces, toegepast op alle werken, als één geheel. Hetzelfde bij 'Hilde slaapt': dat was oorspronkelijk ook één werk. Maar misschien is dat verkeerd. Misschien kies je als kunstenaar beter wel voor resultaat, eerder dan voor maar het is en ik vond het juister, eerlijker, om het volledige proces of onderzoek. Maar het is eerlijker, het hele boek te tonen...

Er zit iets zeer altruïstisch in je opvatting over eerlijkheid.

Is eerlijkheid niet altijd altruïstisch? Altruïsme is wel mijn probleem als kunstenaar. Ik ben veel te beleefd om een "goed kunstenaar" te zijn. En hoe ouder ik wordt hoe erger. Egoïsme is de essentie van het kunstenaarschap maar als ik al dat getrip rond mij zie... In de wereld en ook in de kleine kring. Ik ben al dat macho gedoe zo beu. Al die foute dingen des mensens oppeppen tot een "coole look" ... op TV zie je niet anders. Alles moet plat en oppervlakkig zijn.

Menselijkheid heeft nogal een deuk gekregen. Wat is eerlijkheid nog, beleefdheid, vriendelijkheid, respect, mededogen, grootmoedigheid, hulpvaardigheid... Nee, ik ben niet gelovig, het is gewoon intermenselijk gedrag, het samengaan van intelligentie en gevoeligheid, bezorgd om het welzijn van de soort en niet het individu. Humanisme.

Enfin soit, ik ben er heremiet door geworden (lacht).

En voila, ik richt mij nu op ja, ik denk niet dat ik dat altijd gedaan heb. Maar nu is dat wel de essentie van dit "Eerlijk werk". N, betekent niets achterhouden. "Goed" en "fout" samen tonen, in alle openheid. Gewoon tonen wat je kan, E, en wat je niet kan. En z Zonder he dat te gaan verheerlijken. Want want onkunde kan is vaak ook maar een stijltje worden. Matisse en Bonnard bijvoorbeeld hadden een zeer academische opleiding, maar veroorloofden zich om bewust fout te werken; ze waren immers met abstractie bezig. Ik wil enkel mijn kunnen capaciteiten en niet kunnen mijn beperkingen tonen. Daar wordt dat juist verheerlijkt. En dat was OK werd toen aanvaard. Maar de verheerlijking van de slechte tekening nu, vind ik dikke kitsch.

In die nieuwe serie 'Tuin Thuis tekeningen' dus, (UITLEGGEN: vier op één vel - geplooid en tussen twee glasplaten geschoven). heb je maak ik per werk vier tekeningen; het is gewoon een vel papier in vier gevouwen, met op ieder kwart een tekening. Dat vel zit gevouwen tussen twee glasplaten geschoven, het is als in een primitieve soort wissellijst. Je De kijker kan dus wisselen, en kiezen, als kijker. Doordat er vier tekeningen zijn, merk je dat er bij zitten die sommige minder zijn in kwaliteit. Wat de norm van de toeschouwer ook mag zijn. D, die zal anders zijn dan de mijne. Maar de toeschouwer zal sowieso een verschil zien tussen de vier werken. Door de vier samen te tonen houden, 'goede' en 'foute' tekeningen, wordt het eerlijker en zullen mensen hun eigen voorkeuren laten spelen in de beoordeling van het werk.

[opm.: h *Het is eigenlijk een doorschuiven van het oordeel van de maker naar de kijker?* **+**

De kijker heeft altijd het eind-oordeel, nee? **Maakt mij niet uit. Dat hij maar kiest.** Als vader vind ik alle vier kinderen mooi, interessant en waardevol. Mijn oordeel zal veranderen met de zon. Voor de kijker zal gelijkaardig verlopen, maar anders. Ik ben dus niet tegen de slechte tekening. Ik wil ze een relativiteit geven. En het oordeel ligt bij de kijker, zoals altijd, nee?

je toont ze niet simultaan, er zijn er slechts twee zichtbaar langs beide zijden van het glas en voor de andere twee moet je het papier uit het glas schuiven en het anders plooien + misschien nog een extra vraag over de keuze die de kijker maakt door te plooien en het glas te draaien – binnen- en buitenkant bepalen en voor- en achterkant; een keuze waar jij hen toe dwingt...). Ik vind die zijn die handelingen bij het wisselen wel heel belangrijk, het dwingt tot zorg, en liefde en respect etc. Die betrokkenheid wordt meer dan fysiek.

Het gaat niet over de eerlijkheid van wat afgebeeld wordt. Het gaat over het geheel van de vier beelden, die verschillende dingen afbeelden.

Het zijn inderdaad verschillende dingen. **Maar die liggen nooit echt ver van elkaar.** Deze werden allemaal in de tuin gemaakt. Ooit zal er wel een reeks 'Huistekeningen' komen. De bedoeling is dat ik probeer een goede tekening te maken, wat dat ook mag zijn. Waar het mislukt of waar ik erover ben, door de tekening te verknoeien, door er te lang aan te werken, toon ik het ook.

Ik heb het gevoel dat je die dingen zeer snel maakt. Soms lijkt het alsof je halfweg het werk stopt.

Ja, ik ben werk inderdaad **wel vlot** snel. Maar stoppen stel ik **eerder** zo lang mogelijk uit. Ik ben geneigd om er toch wel iets van te maken. Met het risico **tot het zo te verknoeien.** Maar het gebeurt dat ik bij het tekenen, **na een tijd krijg je het gevoel krijg dat je** een "foute" of een "goede" tekeningen aan het **faken ben ook kan faken.** Dan beslis ik, **nogal geïrriteerd,** om er **gewoon toch maar** mee te stoppen, **nogal geïrriteerd.** Maar e. Elk van de vier tekeningen is een eerlijke poging tot **waarnemingsteken en elke tekening zal iets anders tonen, is ook anders gemaakt... op een andere manier of andere techniek.**

Eigenlijk is het concept belangrijker dan de tekeningen. Buiten mijn kwaliteiten als tekenaar of schilder is er toch ook **altijd hier** een idee, een

concept dat aan de basis ligt. en Deze "Tuintekeningen" als eerlijk kunstwerk meerdere tekeningen tonen als één werk | kan | kunnen evengoed door iemand anders | zou kunnen gedaan | gemaakt worden.

Dat was ook het idee van 'Om te stelen', als een kookboek: ik hoef het als kunstenaar daarom niet allemaal zelf te doen.

Zo | bgezien is 'Om te stelen' echt wel een typisch werk voor jou. Het is veel, het is niet af.

Ik vind 'Om te stelen' nog altijd een miskend meesterwerk. Dat 'Om te stelen' gaat echt wel heel ver. Dat is één van de redenen waarom ik zo lang geen werk meer kon maken. Als je je zo bloot hebt gegeven, is het heel moeilijk om nog iets serieus te maken. Want ik deed er afstand van, gooide het te grabbel, ontkende mijn eigen werk, | ergens | als auteur. Het was mijn volledige oeuvre, he. Een boek over Mijn Werk.

Een echte oeuvrecatalogus van de dingen die je gedaan hebt en nog moet doen.

En ook van de dingen die ik zeker niet wil doen! Dingen die wel een potentieel hebben voor iemand anders, maar niet voor mij. "Kunsteffect", weet je wel.

Maar toch staat het erin. 'Om te stelen' heeft ook iets dubbelzinnig, als een vergiftigd geschenk... Een altruïstisch gebaar, maar wel om te stelen: wie het neemt is een dief.

Tja. Maar ook 'om te stelen' in de zin van mooi om te zien. Het was echt mijn bedoeling om weg te geven zonder controle – zonder copyright voor mij of voor de uitgever. Het heeft zijn eigen leven geleid. Ik heb gehoord van een school waar ze het als handboekje gebruikten. Of van een theatergroep die het gebruikte voor een leesavond. Het is | gekopieerd | ergens als fotokopieën gepresenteerd, om mee te nemen. Maar ik heb het nooit opgevolgd. De impact van dat werk op mezelf was veel groter dan je denkt. Negatief dus. Ik had mezelf gecastreerd. In die jaren daarna was het echt wel Grote Impotentie! Ik dacht een tweede "Om te stelen" te maken, dat kon ik best. Als grap-kunstwerk voor de buitenwereld maar vooral om mezelf te bevrijden van het gewicht van die eerste. Maar waarmee was ik dan bezig?

Die f 'Fröhliche Werkstatt'

Terug naar het begin. Deze tentoonstelling. De titel.

Die komt van Richard Strauss. 'Fröhliche Werkstatt, symphonie für Bläser'. **S** Het Stuk werd geschreven op het einde van zijn leven voor een harmonie-**orkest van blazers**, of voor blazers. Hij had er al eerder ook een symphonie symphonie voor blazers geschreven toen hij er slecht aan toe was. Die heette 'Aus der Werkstatt eines Invaliden'. De reden voor de titel ligt opnieuw in de veelheid. Een symfonie van schilderijen. Ik wil het met mijn 'Fröhliche Werkstatt' het over veelheid hebben en het teruggevonden plezier na een lange periode van depressies en gekanker.

Ik las dat dit werk Strauss' therapeutische terugkeer was naar de oude meesters van barok en klassiek. Wordt dit jouw therapeutische terugkeer naar de geschiedenis? + extra vraag: zijn er oude meesters waar jij naar refereert?

Kan best. Ik weet niet. In feite, bij alles wat ik doe, ben ik toch wel erg klassiek en hecht ik veel belang aan compositie is belangrijk en inhoud... De therapeutische terugkeer is zie ik eerder naar mezelf, naar mijn eigen vrolijkheid. Niet die van de oude meesters.

Let je meer op oude meesters of volg je ook de actuele scene van jonge kunstenaars?

Ik kijk graag naar oude meesters, maar meer om technische redenen. Maar ik haal er geen inspiratie uit. Voor mij begint kunst pas na de uitvinding van de fotografie. Ik ben erg 20ste twintigste-eeuws, de post-Freud wereld. Met jonge kunstenaars heb ik zeer weinig, ik voel me meer verwant met de De generatie Geys-Bijl-Copers ligt dicht bij mij.

En vrolijk ook; zonnig en optimistisch, wat soms nogal haaks staat op mijn duister karakter. Dat woordje vrolijk past wel bij mijn eigen atelier en de dingen die ik maak. Tegelijkertijd ben ik heel klassiek bezig met de kunst en vind ik compositie heel belangrijk.

Exposeren tussen de boeken is ook een terugkeer naar de geschiedenis; de jouwe dan.

Ik heb inderdaad veel met boeken gewerkt. Het heeft met mijn burgerlijkheid te maken, mijn huiselijkheid, om het een boek dus te

gebruiken als onderwerp van een kunstwerken. De intimiteit. Het intellectuele. Het asociale ook. De vlucht uit de realiteit. Wat me bij boeken zo boeit, is hun sfeer. Ik gebruikte meestal kijkboeken en probeerde het gevoel dat het boek in zich draagt te vertalen naar een video ('Die Karpaten' (jaar???1991), 'Le Nord, L'Europe et le monde' (1992)). Of het boek was een onderdeel van een ruime audiovisuele beleving (Le Nord, L'Europe et le Monde). Soms gebruikte ik een boek als onderdeel van een grotere installatie ('Billy Turf???' (1991), "'Ongs Stad" Zicht op Antwerpen anno 1991' (1993)). Soms was de inzet : hoe lees je/begrijp je een boek, wat is er bedoeld, wat rest er daarvan enz een portret van een boek ('FLANDERN Das Germanische Volksgesicht' (1991)). Soms een boek per pagina ingelijst en weer samengesteld als picturaal spel (voorbeeld? 'Femmes de Paris' (1990), 'Wollen poppen' (1994)). En voor de Gele Zaal in Gent maakte was er ik een boek(je) ('De kunstenaar en de tentoonstelling' (1998)) als tentoonstelling: de potentiële expositie moest je maar lezen. Middels de intimiteit van het lezen, wou ik een bepaalde sfeer exposeren.

E Maar Ook exposeren in een werkkamer lijkt me wel een juiste keuze. Het gaat over 'work in progress'. Over de werkstatt, en in die zin lijkt me de ruimte van de werkkamer (de mijne of een andere) wel juist. Dat in die kamer ook boeken staan, is mooi meegenomen omdat je daar dikwijls uit komt: het boek als inspiratie in je werk. Ook als moment in je onderzoek, je gespannen verhouding met de kunstwereld, lijkt me dit een juiste keuze: een plek in de overgang. Een presentatie zonder tentoonstelling te zijn.

Het dagdagelijkse intieme trekt me aan bij deze keuze wel aan. Het is een belangrijk gegeven in mijn werk. Daarom denk ik dat boeken er zo vaak in voorkomen. De manier hoe men een boek beleeft. Maar ook de tuin, of de huiskamer in mijn recentste werk spelen daarin een rol. Daar zijn mijn laatste werken immers tot stand gekomen. Vandaar ook het kleine, intieme formaat. Dat alles samen klopt wel met die locatie van je werkkamer, die niet zo veraf staat van mijn eigen 'Fröhliche Werkstatt', mijn huiskamer, die eigenlijk onze eetkamer is.

Die h Huiskamergemaakte kunst is, zoals bij René Magritte, vaak puur uitvoerend. Je voert gewoon een idee uit. Gewoon inkleuren. Als een 9-to-5-job. Kunst maken kan ook gewoon een job zijn. Dat was zo met die vogels van Eudes. Ik had een systeem voor die transpictie en paste dat toe op alle

zestig prentjes van het boek. Zonder nadenken. Ik wist wat ik moest doen. E Tien stappen in photoshop en klaar. Best saai werk. Mijn systeem werkte als Als een sjabloon om gewoon in te vullen. Zoals in 'Om te stelen' werkt ook zo: een De handleiding is voorhanden aanbiedt en die de uitvoering van een kunstwerk oplevert het werk moet die gewoon volgen. Met H En hetzelfde voor die bustickets die ik nu herneem: is dat ook zo. Dat is puur compositie. Eens Die schilderijen van bustickets zijn ook een soort seriewerk. Maar Eens de compositie gemaakt, gebaseerd op verschillen, is het slechts te schilderen. Puur uitvoerend werk. Ik heb die 'BT-vergelijkingen' hernomen trouwens. Ik werk het nu wat meer op de hun vorm. Dat de onderkant niet evenwijdig loopt met de bovenkant enzo. Maar h Het het is fantastisch om bezig te zijn met een gegeven dat je door en door kent.

Dus toch?

Ja, inderdaad. Het zingen van oude hits. Het hernemen van een succes. Dat is wel nieuw voor mij en toegegeven: Dat het is heel plezant. Dat n Nieuwe werk is echt heel moeilijker, he. Ik heb altijd het gevoel dat ik er te lang aan werk. Alleen maar vragen en geploeter. Dat ik vroeger had moeten stoppen. Er zijn g Geen criteria. Terwijl bij die bustickets... dat is echt duidelijk. Ik weet precies wat ik moet doen. Easy peasy pie! Er is wel vooraf eerst naar een compositie gezocht waar vervolgens verschillen ingevoerd worden.

Doe je dit nu voor je eigen plezier of doe je dit voor een publiek?

(Lacht en denkt na) Beide. Dit is plezierig voor mezelf en waarschijnlijk ook verkoopbaar werk. E Dit hernemen is eigenlijk is dit puur therapeutisch begonnen. Ik zat zodanig serieus in de knoei met mijn 'eerlijkheids-onderzoek' en op dat moment in dezelfde periode overleed mijn vader én mijn broer. Ik zat in een zodanig diep gat. Het gat waarin ik zat was plots echt wel een diepe ravijn geworden. Dus dacht ik: "laat ik al he dat zoeken maar laten voor wat het is en doen wat ik makkelijk en goed doe me met iets makkelijks bezig houden doen, weer bustickets ten schilderen. He Dat was een ware sensatie: om te beleven. Zen, a A altijd goed... fijn, kleurtjes, gewoon en vreselijk tof om te doen... (Soms geneer ik me bijna als ik leuke dingen doe). Ik ben ook heel blij met de techniek: (lakverf op gelamineerd hout). Als kind schilderde ik zo op plankjes... Ik vind het ook beter als toen.

Het is werk dat je op verschillende manieren kan lezen. Als een esthetisch plezier: een compositie. Of als werk met een verhaallijn: *de busreis*; het traject van de bus. En nu komt daar ook is er nog een extra referentie: de bustickets die je schilderde in 1980 nog een stukje geschiedenis bij: de bussen bustickets die je nam schilderde in de jaren zeventigtachtig.

Hm, ik weet niet of die link met een bus nog gemaakt zal worden. En dat vind ik eigenlijk wel positief. Weinig mensen gaan de link met die tickets nog maken, z. Zodat komt de nadruk nu meer komt te liggen op kleuren, compositie,... waar ik toen zelf ook mee bezig was: de abstractie. Maar men toen zag men alleen de tickets dan met en maakte men referenties naar Warhol en On Kawara...

Dat genietbare en verkoopbare facet staat toch wel haaks op je discours over eerlijkheid en effect.

Daar zit hoogstwaarschijnlijk wel een contradictie tegenspraakje in, ja (lacht). En dan kijk ik met een zeer klassieke bril naar structuur en dergelijke. Maar het is nieuw voor mij en ik wil absoluut doorgaan met dit soort werk. Wat fijn is, is dat er zoveel dingen gegeven zijn. Zoals bij 'Les oiseaux d'Eudes' die transpicties. eigenlijk. Ik moet gewoon maar invullen en toepassen. Verschillen aanduiden en klaar. Puur uitvoerend noteren. Daar is niets romantisch aan; in de zin van de Geen schilder in zijn atelier die nadenkt worstelt met zijn verf en zit te piekeren over een extra lijn of wat extra kleur. Nee, alles is gegeven, alleen de hand ontbreekt voor de daad. Simpel. Of is dat meestal zo in schilderkunst? Dat ik daar nu pas achterkom.

Anyway, ik moet ook wel zeggen dat i Ik heb niets tegen de genietbaarheid of verkoopbaarheid van kunst heb. Alleen mag dat mij als kunstenaar niet leiden. En zo ver zijn we ben ik nog lang niet! (Lacht)

abstractie (of effect?) Functionaliteit

Dat brengt ons opnieuw bij de vrolijkheid van Strauss en van de werkplaats. Als je over compositie spreekt is dat een link met de muziek?

Nee. Compositie in muziek is een compositie in de tijd. Het is één lijn met een begin en einde. Van als zodra je iets hoort is het al weg. Bij beeldende kunst blijft alles. Het kunstwerk blijft als compositie en als voorwerp ook. Het

unica. Beleggerswaarde etc. De vraag is altijd: "Hoe verhoudt zich het ene tot het andere?" Het gaat over vlakken, kleuren, lijnen.

Ik ben daar wel ooit mee bezig geweest, met muziek om te zetten in iets picturaals. Het zou een soort film worden. Ook é Eén tijdslijn dus met veranderende kleurvlakken en lijnen.

Compositie is ook het onderwerp voor 'Les oiseaux d'Eudes'.

Ja, daar stond compositie centraal, die van J. Eudes dus. zijn het bestaande composities die ik tracht Die wou ik eren door ze te vertalen naar een ander picturaal medium. Het was de basis van de transpictie.

Klopt het dan als ik zeg dat daar een stuk leesbaarheid in zit en een stuk esthetisch genot? Het gaat toch ook over de grenzen van de leesbaarheid: op de grens van het abstracte en het figuratieve.

Het is inderdaad een abstraheren van de voorstelling: een vogel. Maar het esthetische blijft: kleur, lijn, compositie en andere artistieke intenties zoals voorgrond-achtergrond. Het gaat meer echt over het trouw volgen van een geschilderd origineel. (Eerlijkheid alweer?) Daar werden welbepaalde kleuren gekozen en richtingen en die moet ik behouden. Uit respect voor de auteur, net zoals de vertaler van een boek roman. door ze nog meer te doen uitspreken. Ik had dat ook nog willen doen met transpicties maken van bekende werken. Een Vermeer, een Manet of zo.

(hier moet een vraag denk ik, over "Kunsteffect"?)

Voor die 'Tuintekeningen' bedacht ik een manier om ze te presenteren in een galerij. Per 'Tuintekening' (4 op 1 vel dus) zou ik dan één uitvergroting maken met de grootte van de muur van de galerij. Dat is een Kunsteffect. (Daarmee Met "Kunsteffect" Ik bedoel daarmee ik al die gemakkelijke dingen truukjes die tegenwoordig de taal van de kunstwereld spreken bepalen en waar ik het ontzettend moeilijk mee heb me behoorlijk aan erger, zoals dat Uitvergroten.) Door me die taal aan te meten, wil ik een spanning creëren en iets vertellen over eerlijkheid. Wat is echt en wat is fake? Het oorspronkelijke en De kleine tekening of het behang...

Door zo uitdrukkelijk te kiezen voor zo een onhandig en klein formaat, creëer je zelf toch ook een effect? Door eigenzinnig tegen die effecten in te gaan,

creëer je een nieuw effect. Bij 'Tuinmans tekeningen' en 'Les oiseaux d'Eudes' was dat minder: die waren veel traditioneler van presentatie.

Het is inderdaad een gevaarlijk spelletje om "Kunsteffect" te gebruiken en er tegelijk tegen te zijn. Voor veel Van alle dingen die ik deed, weet ik hoe ik ze het moet maken om het met wat "Kunsteffect" makkelijker in een galerij te zou krijgen. Dat geldt ook voor. Neem nu 'Les oiseaux d'Eudes'. De verleiding was daar groot om voluit voor abstractie te gaan en J.Eudes te vergeten. Kleurvlakken overdrijven, het werk op zijn kop tonen, etc. Het is een effect om dat te vergeten het beeld draaien, compositie aanpassen. Het mystifiëren van een origineel levert altijd een mooi poëtisch beeld op. Dat is een oud Kunsteffect, ook veel toegepast bij veel kunstenaars zo, in ballet, muziek, enz. Een doordeweekse beweging wordt dans als ze uit het kader van de doordeweekse beweging gehaald wordt. Dat ze hun bronnen verbergen. Maar ik wou bij 'Les oiseaux d'Eudes' de eigenlijke bron tonen, respecteren en zeker niet verloochenen.

Maar is Vind je dat echt interessant om je daarmee bezig te houden? Wat mij interesseert, is wat je goed doet, wat je graag doet... Ik denk niet dat het jouw ding is om 'gladde kunst' te maken... Hoewel. Er is altijd wel iets. Jouw werk is van zichzelf aantrekkelijk aan je werk. Heeft dat iets met eerlijkheid te maken? Met toegankelijkheid? Ik moest eraan denken bij 'Les oiseaux d'Eudes'. Bij dat werk had Bij 'Les oiseaux d'Eudes' had den we ik voor het eerst het gevoel iets onaantrekkelijks te zien van jou. Het kwam er echt op aan om na te denken en mee te volgen in de logica van het verhaal om het werk te appreciëren. Het is werk dat je moet begrijpen om te waarderen. Daarin verschilt het met je ander werk dat altijd iets onmiddellijk aantrekkelijk heeft qua presentatie, compositie,...

Oei. Dat was dan jammer, want de appreciatie van kunst mag niet gebaseerd zijn op veel uitleg, vind ik. Ik streef altijd naar evidentie, ook al zijn er meerdere lagen. Dat was dan jammer. Maar a Als ik zoek naar eerlijkheid, ben ik toch wel bezig met die verschillende manieren van tonen. (verwijst naar tekst over kunsteffect). Het is vervelend als je het die kunsteffecten in je hoofd hebt, hoor. Je wordt er zeer kritisch van, van al die clichés die je plots ziet! En door die Kunsteffecten zo koppig te vermijden snij ik wel vaker in eigen vlees. Misschien is dat bij 'Les oiseau d'Eudes' zo geweest?

Is dat niet iets dat je zelf onbewust ook doet; dat je zo een feeling hebt voor compositie dat je zelf ook streeft naar een betere zichtbaarheid, een geoptimaliseerde functionaliteit.

Maar iets aantrekkelijk maken, daar ben ik toch echt nooit mee bezig. Zelfs niet in mijn grafisch werk destijds. De aantrekkelijkheid, die een poster móét hebben, lag niet aan de mooie kleurtjes, hoor.

Dat is toch niet waar? Als Ja maar, als je een boek maakt, kies je toch ook een kaft en een papier en een layout...

Ja, Bijvoorbeeld: Een boek als 'Om te stelen' is inderdaad een mooi object geworden. Maar dat is heel eenvoudig gekomen door de omstandigheden. Een formaat, een lay-outprogramma,... dat is heel eenvoudig gekomen door de omstandigheden. Een formaat, een tekstverwerkingsprogramma,... 'mooi' is absoluut geen doel voor mij. Mij Het ging het mij om eenvoud en bescheidenheid. Een heel bloot boek qua afwerking, en in Word opgemaakt opmaak en inhoud moest het zijn. En een erg dik boek zijn én dat tegelijk licht was.

Functionaliteit dus...

Ik denk het Wel ja. Functionaliteit om tot de essentie te komen in plaats van esthetische effecten.

Misschien zijn het die esthetische bekommernissen die je werk aantrekkelijk maken?

Ja, maar voor mij is dat toch allemaal deel van de inhoud. Toen ik grafisch werkte, werd ook voortdurend gezegd dat ik naar esthetica streefde. Maar dat was echt de minste van mijn bekommernissen. Voor mij was die vorm een evidentie. ze zorgen ook voor een boel misvattingen. Het resultaat wordt altijd vergeleken met gekende producten. Ik heb het er altijd moeilijk mee als mensen en dan me zeggen ze mij hoe ik dingen moet maken. Of als men verwijst naar kunstenaars die gelijkaardig werk maken.

(opm.: misschien heeft het ermee te maken dat dergelijke manier van kijken eerder een verarming is dan een verrijking van de blik: gestuurde blik, gesloten blik, gestoorde blik...?)

Maar dat is wel De Kunstwereld, he. Daar moet ik in zien te geraken. Het ontbreekt me allicht aan zelfvertrouwen om te staan roepen. Dus doe ik op gemakse voort.

media (of ook: techniek)

drukken, tekenen, schilderen, foto, dia, video, computer – wat is het verband tussen techniek en esthetiek? In welke mate bepaalt de techniek de esthetiek (of omgekeerd?). werk je met wat voor handen is (cf. blauwe inkt voor Tuinman's) of zoek je de techniek die nodig is voor het werk (cf. Eudes).

Ik kan met alle technieken aan de slag, het gebeurt natuurlijk dat ik voor iets één welbepaald soort materiaal moet vinden, maar meestal slinger ik met elke liaan en ontwijk toch iedere boom, zoals het een echte aap (sterrenteken aap) past.

Techniek

Dit lijkt me een goed moment om het over techniek te hebben. Gezien vanuit de techniek werk je op een vrij onprofessionele manier. De kracht van je werk zit o.a. voor een stuk in het werken met gebruik van verschillende media en technieken. Maar altijd doe je dat als een amateur. Daar zit een grote dosis handigheid in, maar ook onhandigheid. Speelt die onhandigheid een rol in het eindresultaat? De stomste accidenten die zorgen voor de beste kunst?

Daar ben ik niet echt mee bezig. Ik wil helemaal geen onhandigheid cultiveren. Ik toon gewoon maar wat ik kan. Ik ga niet met mijn linkerhand of met mijn voeten tekenen om een nieuwe expressieve lijn te vinden. Maar ik ben wel handig. Alle handarbeid gaat vlot. Ik werkte vaak als vakman in de bouw. Mijn virtuositeit in de kunsten is altijd al eerder een probleem geweest voor mij. Het is hetgeen de leraars in de scholen altijd afraadden. Als één ding niet mocht, was het virtuositeit.

In die zin klopt het ook weer dat je stopt op het moment dat je iets onder de knie krijgt. Eerlijkheid in de zin dat je niet met opzet onvirtuoos kunst maakt, maar dat je stopt op het moment dat je dreigt virtuoos te worden.

Ja, dat je stopt. Zelfs zo dat ik geneigd ben te stoppen op het moment dat het vruchtgebruik kan gaan opleveren. Sommige mensen zeggen zien dat ze niet snappen waarom ik als stokken in mijn eigen wielen steken. Maar daar ben ik ook niet mee bezig. Of dat ik mensen ik hoor wel eens dat ik ontgoochel op

die manier, omdat ik niet voldoe aan de verwachtingen. Terwijl ik alleen maar verder wil, verder. Verder! Frustrerend...

herbeginnen

Herbeginnen

De essentie is echter niet het stoppen, maar wel het herbeginnen.

Ik kan heel moeilijk heel sobere dingen doen, omdat me dat zo makkelijk lijkt. Van zodra me iets makkelijk voorkomt...

Nochtans als het gaat over herbeginnen, dan zijn die je 'Tuinmans tekeningen' wel de referentie. Heel sober werk. Weinig materiaal, alles in de tuin... De soberheid is daar toch heel belangrijk. Alsof je het gevoel krijgt dat het werk bepaald wordt door zijn beperkingen.

'Tuinmans tekeningen' was inderdaad herbeginnen. Ik was vijf jaar uit de kunsten en dat waarnemingsteken was nog véél langer geleden. De soberheid waar je over spreekt, herken ik wel in de techniek, ja. Die twee penselen was het enige dat ik in huis had. Maar als niet er was geen soberheid in de tekeningen, toch niet vind ik. Of toch niet als doel. Er was helemaal geen doel. Nu kan ik wel die tekeningen wel in een ruimer artistiek kader plaatsen. Toen niet. Het was herbeginnen. Meer niet.

Ik heb het eigenlijk niet zo voor soberheid, is weinig, minimalisme, sacrale kunst... Waarbij ik wil meteen altijd verder gaan dan dat.

Soberheid is zo gemakkelijk en vaak vals. Dat kan me ergeren. Ik zie dagelijks tientallen prachtige composities op straat, in de bouw, op mijn tafel, zo van die simpele om-het-even-spullen, onbedoelde kunstwerken, die werkelijk fantastisch zijn (voorbeeld? Een stuk ijzer op een werf? Een eindje draad op de tafel?) (wijst naar een stukje kronkelend garen op tafel). Maar als ik dat dan in een galerij zie, vind ik dat te simpel al te gemakkelijk, vals, snob, kitsch. OK, Beuys, Vostell en zo, toen... ja...

Dan spreken we over het sacrale, niet over soberheid. Jouw dingen zijn sober, zonder sacraal te zijn.

O.K. O, dank u. Mijn Ja, de soberheid is dan deel van die functionaliteit. Het is Deel van de eerlijkheid, de naaktheid, en niet de schoonheid. Het is geen wil

sober te zijn. Soberheid is dikwijls zo voor mij echt artistieke gemakkelijker. Serieus. Hoe langer je aan iets werkt, hoe moeilijker. Voor mij, he slechter het dreigt te worden. De frisheid gaat verloren en. Hoe meer je je komt op een zompig terrein beweegt. Ik had het ook met 'Tuinmans tekeningen'. De allereerste tekening van de 'Tuinmans tekeningen' was ook zo een bijna Japanse zen-oefening: enkele lijnen op de grens van het abstracte. Sober, sacraal... Zo had ik er onmiddellijk een hele reeks kunnen maken maar dat zou pas vervelend geweest zijn.

Volgens mij ben je al je hele leven met "Eerlijke Kunst" bezig. Je herbegint gewoon weer met hetzelfde...

Ja, dat stel ik nu ook vast. (Lacht) Het is pure onzin natuurlijk... "Eerlijkheid in de kunsten" ... pft!

H Maar heeft het iets niet iets eerder met afleren te maken? Om bepaalde handelingen uit te voeren? Handelingen. Alweer dat woord. Afleren handig te zijn.

Die 'Tuinmans' zag ik niet echt als kunst eigenlijk, maar wel het resultaat van vijf jaar frustratie en jobs doen die me eigenlijk niet echt lagen. Daarom ben ik weer naar dat schilderen gekomen. Wat eigenlijk een terugkeer is van voor mijn laatste tentoonstelling in 2000. Dit was puur therapeutisch zoeken naar plezier en het opnieuw ontdekken van mijn kunnen. Van het materiaal ook. Ik had geen tekengerief meer enkel die pot met inkt, toevallig Japanse. Ik heb soms het gevoel dat ik in een vorig leven een Japanner was. Er is echt zo een evidentie vanzelfsprekendheid in omgaan met een penseel, het bekijken van een vlak... zonder dat ik daar een bepaalde ambitie of doel heb. Dat gebeurt gewoon. Misschien heeft tevredenheid of ontevredenheid er ook wel mee te maken. Uitdaging. Maar ook, i Ik las ooit ergens dat de kunstenaars, vroeger in Japan of was het China, moesten verhuizen als ze succes hadden om niet in routine en artistieke gemakzucht te vervallen. Daar zie ik wel mezelf weer in.

Ik kan me niet voorstellen dat ik altijd hetzelfde zou doen. Soms ben ik jaloers op een groot schilder iemand als Raoul de Keyser, in zijn super-beperkt universum van doek, olieverf, penseel... vlakken, strepen, dotjes...

Misschien heeft het met geduld te maken.

Of met rusteloosheid. Vermijden dat je nu al weet wat je op je tachtigste gaat doen.

Tja, 't is niet dat ik dat per se wil vermijden. Het is dat ik het niet kan.

geschiedenis (of ook: archief)

– je hebt veel, maar kan alles goed terugvinden Ik heb een hekel aan tijdverlies door te zoeken en ik vind het verschrikkelijk dat mijn geheugen het de laatste tijd zo laat afweten en ik dingen toch kwijtraak – je werkte als klasseur voor Plaizier): hoe belangrijk is wat geweest is (en nog moet komen – cf. ‘Om te stelen’ – een archief van eigen werk; oplijsten). Cf. herwerken van de bustickets, oppikken van ideeën uit ‘om te stelen’... + referenties naar de kunstgeschiedenis

Ik had nog een puntje ‘geschiedenis’ of ‘archief’. Als je spreekt over wat gegeven is. Je bent goed in het bijhouden en archiveren.

Het proces is belangrijk. Daarom vind ik het belangrijk om alle pogingen te bewaren bij te houden. Ik vind ze zo waardevol omdat ze misschien wel meer over mezelf vertellen als kunstenaar dan de resultaten.

Mijn grafisch archief, dat ik ooit aan het Designmuseum schonk, zit VOL ontwerpschetsen, maquettes, voorbereidingen... heel mooi allemaal. VÉÉL potentiële tentoonstellingen!

HIER ZIJN WE GESTOPT. KUNNEN (MOETEN) WE DIT NOG VERDER UITWERKEN? OF IS HET AL GENOEG? UITEINDELIJK KOMT DE GESCHIEDENIS EN HET ARCHIEF, TUSSEN EN IN DE LIJNEN, AL VOLDOENDE AAN BOD IN DE REST VAN HET GESPREK)

BOEKEN IN MIJN WERK

Het heeft met mijn “burgelijkheid” te maken, mijn huiselijkheid, mijn heremietenbestaan om het bij een boek te houden als onderwerp van kunstwerken. De intimiteit. Het intellectuele. Het asociale. De vlucht uit de realiteit. EGZMD...

??? **drukwerk** ???:

Gewoon ingelijst leverde een boek een niet onaardige compositie op (Wollen poppen)

boek als inspiratie,

Wat me bij boeken zo boeide, het waren meestal kijkboeken, was hun sfeer. Het gevoel dat het boek in zich droeg. En dat probeerde ik te vertalen naar een video (Die Karpaten) of een ruime audiovisuele beleving ("Le Nord, L'Europe et le Monde"). Soms gebruikte ik een boek, de inhoud/sfeer ervan, als onderdeel van een grotere installatie ("Billy Turf???", "Ongs Stad" Zicht op Antwerpen anno 1991).

als onderwerp (Flandern)

(...Das Germanische Volksgesicht, enz) Hoe lees je/begrijp je een boek, wat is er bedoeld, wat rest er daarvan enz een portret van een boek

en als vorm (r/v op glas),

puur als vorm staat er een ideetje in 'Om te stelen' pagina 9 en de recente schilderijtjes

als drager

Oja, ik heb over pagina's geschilderd...

(gele zaal),

Daar was een boek de tentoonstelling. Als verhaal. Als toneelstukje eigenlijk.

als medium

Middels de intimiteit van het lezen, wou ik een bepaalde sfeer exposeren. (Ik had er nog andere plannen mee.) Maar hield het bij zelfportretachtige boekjes. (Mijn perikelen met Appelsientje)

(om te stelen),

Over "om te stelen" valt zo veel te zeggen...

als object.

Ja ik hou ook van het object boek. In dat verband getuigen er pareltjes van in mijn grafisch oeuvre. Vooral de serie Agenda's.

(Brussel september 2009)